

V utici na vrtu ostala sta sama Rujan in Kity.
 Molče sta sedela, drug poleg drugega. Njiju pogled
 pravil je več, kakor bi mogle povedati ustne.
 Ovil jej je roko okoli pasa. Stisnil jo k sebi strast-
 no in ona mu ni branila.
 Presrečna v njegovem objetju, je poslušala sladke
 besede, ki so ji donele na uho.
 Tiho je slavulj v grmovji drobil svoje divne pesmi
 in veselo se je poigral valček z lahkim listjem.
 Vsa naravase je veselila sreče presrečnih zalju-
 bljencev.

Ohrabri se, stopi pred lorda in poprosi roke lepe
 Kity.

„Sreči, svojega edinega otroka nočem se ustavljati.
 Preden pa bodeta združena za vselej, odpovejte se svoje-
 mu stanu. Zet bogataša, kakoršen sem jaz, bilo bi sra-
 motno, da bi se bojeval za svoj obstanek. Dam vama
 toliko, da živita v najboljših razmerah“.

Rujan sreče pijan, poljubi hvaležno lordu roko in
 obljubi odpovedati se umetnosti.

Nekoliko mesecev za tem bila je poroka.
 Prve čase preživela sta v gorati Švici; potem sta
 se vrnila domov.

Bivala sta nedaleč od mesta na svojem bogatem
 posestvu.

Sedaj stoprav je zapazil, Rujan, da ni pozabil svo-
 jega umetniškega življenja.

Od dne do dne se je oglašala želja po minolosti.
 Prava sreča in radost ga je minila.

Najbolje mu je bilo, ko je sedel za glasovirom in
 pel lepe samospelve iz oper.

A to mu ni zadostovalo.
 Kje je bilo oduševljeno odobravanje občinstva?

Kje lovorjevi venci?
 Ostal je le sladak spomin od vsega! Ubogi Rujan
 kako je trpel!

Soproga njegova se je trudila razvedriti čelo svo-
 jega ljubljenega Odila.

Redko kedaj se jej je posrečilo razgnati temne ob-
 lake, ki so morili njegovega duha.

Skušal je nesrečni Rujan otresti ta duševni jarem
 ter imenoval samega sebe nehvaležnega, breznačaj-
 neža.

Najhujši pedant bi ne mogel bolje opravljati svo-
 jega posestva nego je on. Vse to je delal, da bi pozabil,
 da bi zatrl hrepenenje po umetnosti.

Groznejega ni mu bilo, nego spremljati svojo so-
 progo v gledališče.

Koliko notranjih bojev, ga je to stalo!

Nervozen do skrajnosti vračal se je domov, a ti
 duševni boji so škodovali njegovemu zdravju. Koliko
 krat je mislil pobegniti, služiti zopet svoji umetnosti!

Zagledavši svojo lepo mlado ženko, sramoval se je
 zopet teh misli.

Nežno jo je objemal, poljubljal in strastno stiskal
 k sebi kakor, da bi se z njo branil izkušnjavam.

* * *

Odpotoval je od doma, da obiše bolnega prijatelja
 daleč v svoji domovini.

Težko jima je bilo slovo, da tako težko, da bi
 človek menil, ta dva se ločita za večno.

Dolga pot ga je utrudila. Vesel je pozdravil zadnjo
 postajo, kjer je izstopil.

Hitel je k prijatelju. Do večera je sedel pri njegovi
 postelji, potem se je šel izprehajati po mestu. Dolgo je
 hodil okrog.

Naletel je na stare znance, kateri so ga pozdravljali
 veselo. Sel je tudi mimo gledališča, kjer je prvokrat javno
 pel!

O, sladki spomini! Kako je bil takrat srečen, a
 sedaj?!

Nehote pospeši korake, da se pridruži množici, ki
 je hite'la v svetišče umetnosti.

Prvi akt je bil zvršen. Postaran gospod stopi k
 Rujanu, ki je sedel v parterju. Na prvi hip spozna ta
 v njem gledališčenega ravnatelja, svojega dobrega znanca.

Ravnatelj je odkritosrčno obžaloval, da se je Ru-
 jan odpovedal umetnosti. Prigovarjal mu je naj sodeluje
 pri predstavi za dobrodelen namen.

Rujan pomisli nekoliko in slednjič privoli.

Težko je pričakoval večera ko mu bode nastopiti.
 Zopet je stal na odru. Sreča in radost sta mu
 sevali iz oči.

Ta večer je zopet užival življenje, v srci pa je na-
 pravil sklep, da to ni zadnji krat. V svoji sreči je po-
 zabil Kity. Z radostjo je sprejel ravnateljevo ponudbo,
 da sodeluje še naprej pri njegovem gledališču, tast nie-
 gov pa ni hotel vedeti o njem ničesar več.

Črez nekaj časa dobi Kity pismo.

Draga soproga!

Oprosti nesrečnežu! Vedi da sem Te iskreno ljubil
 in Te še ljubim; verjela mi ne bodeš. Sam Bog mi je
 pričal, da govorim resnico. Prosil sem Tvojega očeta naj
 mi dovoli, živeti zopet svoji umetnosti. On me je zavr-
 nil, jaz ne morem živeti brez nje, veruj mi. Skušal sem,
 a ne gre, ni mi možno!

Ko si me videla otožnega in popraševala, kaj mi
 je, sem molčal.

Ali bi Ti razumela čudno bolezen mojega srca?
 Dvojne sreče vživati, ne dovoljuje mi osoda.

Glej, jaz sem suženj svoje umetnosti. Njenih tež-
 kih spon se ne morem otresti. Služiti ji moram do konca
 dnij, zato moram zapustiti Tebe.

Kako težko napravim ta korak!

— Biti mora! —

Ne preklinjaj mojega spomina!

O dilo.



Zimski večer.

Kaj mišliš, kaj, oh matuška zemljica!

Ko mrzel dež vso noč ti bije lica,

In vihra pleše nad teboj snežena,
In srce sapá ti mori ledena?

Zavita v gost si mrak, kot v plašč mrtvaški;

A krog vse hrup in vrišč in boj orjaški.

Iz nedrij tvojih rójene ti sile

Srdite vse so v te se obrnile!

A jaz iz sobe temne, osaméle

Osupel, plah poslušam boje smele.

V skromni peči plam vrši, priskeče,

A srce v prsih vzbúnjeno trepeče.

In črne misli švigajo mi v glavi,

Budé občutki divji se, nezdravi.

A zunaj sile bijejo se hrupno,

In njim odziva srce se obupno.

Življenje, ah, življenje naše! ni-li

Podobno zunaj tam besnečej sili? . . .

In premišlujem čudno to življenje,

Ves srd, vse boje, vse njega trpljenje.

In slika, slika bujna domišljija,

In za prizorom mi prizor razvija;

A barve temne vse so, sence črne:

Utis — utis bolesti neizmerne!

Jaz motrim, mislim; in nad ménoj pluje

Obup in mrak! . . . V peči plam vgasuje!

Iz kotov vstaja in se vzpenja tema,

In neprozorna megla me objema.

Gubé se misli, križajo se čudno;

Mračí se vid, okó se sklepa trudno! . . .

Šumí, šnmí v noč nevihte jeza,

In duh se v nezavednost mi pogreza!

Z a m e j s k i.



Iz velikomestnega življenja.

Načrtal — S —

VI.

Na cesti se je zbrala precejšnja tolpa ljudi krog malega dekletca, ki se ihti in plače, da bi se je kamen usmilil. Poprašujejo jo, kaj se ji je pripetilo, in tedaj jim pove, da je dobila od matere desetico, da kaj nakupi, a zdaj jo je izgubila ter je ne more najti, tako pa se ne upa priti domov, ker bo ostro kaznovana. Ta in oni zgomiza z rameni, ta ali oni jo pomiluje, jo kara, zakaj je tako nepredvidna, ali jo tolaži, da se bo novce uže našel, ako ga pridno išče. Dekle pa se ne zmeni za nobeno stvar, temveč le joče in tarna. Tedaj poseže milosrdnik v žep ter ji potisne par soldov v roke, drugi posnemajo njegov izgled, v kratkem nabere si mnogo več, nego je znašala izguba. Tedaj pa steče, ne ozrši in ne zahvalivši se, v bližnjo ulico. Tam jo uže pričakuje razdrapaná ženska, divjega obraza, zabuhlih očij, pravi

tip žganjarice. „Daj sem kar si nabrala, kar so ti dali neumni ljudje, in gorje ti, če mi kak krajecar utajiš“. Dekle se zadržteče, odpre pest in izroči materi nabrano miloščino; nabrano po lokavosti, v katero zlorablja in prisiljuje mati svoje dete. — Tako se ono v zorni mladosti priučí lagati, hliniti, slepariti, izgubi ves čút časti poštenja. Kaj čuda, da iz nje ne postane nič drugega, nego vlačuga, ki se živi s tem, da samo sebe prodaja? — Saj ne vidi in ne sliši nič dobrega, nič lepega; doma prepír in zdražbo, v žganjariji prepír in preklinjevanje; — šola, katero bode itak kolikor le možno zanemarjala, ne more ji podati za življenje blažilnega in krepilnega nauka, ako se ji je uže popreje ostrupilo in uničilo. To je duševni umor, mnogo hujši in strašnejši od telesnega. In dasi se javlja v obče redko, vendar je tudi to in ako bi se javilo le jeden sam pot, žalostno in obžalovanja vredno.

VII.

V elegantnem fijakerji pripeljeta se v prijaznem pomenku pred deželnosodnijsko palačo dva gospoda. — Ljudstvo, ki vrvi po opravkih po cesti mimo te hiše, ju niti ne opazi; a ako ju tudi slučajno kdo pogleda, gotovo si misli, da sta to kaka višja uradnika ali odvetnika ali sploh veljavnejša moža, ki imata ondi kaj opravila. Kdo bi tudi sumil, ako ju ne pozna po licu, da je baš policijski uradnik spremil v ječo v veliki, bogataški družbi dobroznanega, čislanege bankirja, ki je poneveril stotisoče in katerega je dosegla pravica.

Pred oči pa mi stopi slika iz bližnjega malega mesta. Po glavnem trgu vodijo žandarmi uklenjenega moža; srd in sramota sta mu porudečila lice; srpo zré pred se, kakor bi ne videl, kako postajajo sprehajalci po cesti in se ozirajo za njim — zaničljivo in sovražno; kakor bi ne slišal vrišča za njim se v tolpah podečih dečakov in ne čul zasmehljivih opazk srečujočega ljudstva. A zakaj ga tirajo orožniki pred sodnijo? Obtožen in osumljen je tatvine, in zato mora v zapor, da se kaznuje za zločinstvo. — A ako se mu posreči dokazati nedolžnost, ako ga sodnik oprostí, uverjen, da ni zakrivil ničesar? Nu, potem pridobi zopet prostost; a da bi ga potem vodili skozi mesto v sprevedu, očitno pokazujočim njegovo nedolžnost ter popravljujočim tako po nezasluženem pretrpljeno sramoto, — kdo bi kaj takega zahteval, kdo bi samo upošteval kakor nekaj pravičnega za — ubogega proletarijca!

VIII.

V živih, prepričevalnih besedah riše govornik zbranemu mnogoštevilnemu občinstvu — delavcem in težakom kako neznosna je njih beda, kako jih podjetniki izkoriščajo in uklepajo v sužnost. V istini, krasne ideje o zboljšanju njih težkega stanja. A pomočki v dosego tega? Oni niso taki, da bi jih trezen in misleč človek odobral, kajti ne le, da ne dosežejo svojega smotra, fanatizujejo množice, kalé ji razsodbo in vodijo jo dostikrat na napačna nezakonita pota, s tem pa le oslabé ves utis in otujijo simpatije. — A tudi tu bi se izgovarjal go-